

Araştırma Makalesi

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ BECERİLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF SECONDARY SCHOOL SOCIAL STUDIES COURSEBOOKS IN TERMS OF SKILLS

Nalan ALTAY

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Manisa, Türkiye
e-posta: nalankoglu@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0807-7494

Başvuru Tarihi: 04.10.2020

Yayına Kabul Tarihi: 17.12.2020

Doi: 10.33418/ataunikkefd.805054

Atıf/Citation: Altay, N. (2020). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının beceriler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 276-297.

Öz

Öğretme-öğrenme sürecinde kazanılan beceriler öğrencilerin tüm yaşamları boyunca karşılaştıkları durumları ve olayları doğru değerlendirmeleri için gerekli yeteneklerdir. Sosyal bilgiler öğretim programında Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olarak toplam yirmi yedi beceri yer almaktadır. Beceri öğretimi günümüzde doğrudan bilgi öğretiminden çok daha işlevsel hale gelmiştir. Bu çalışma 2020-2021 Eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı tüm okullarda okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarında becerilerin yer alma durumunu ortaya koymak için yapılmıştır. 5.,6. ve 7.sınıf ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarından birer tane kitap tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Araştırma nitel araştırma olarak hazırlanmış, betimsel çalışma olarak desenlenmiştir. Söz konusu ders kitapları içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz birimi kazanımlar olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda sosyal bilgiler öğretim programına kıyasla, her üç sınıfta da incelenen ders kitaplarının beceri öğretimi konusunda daha zengin bir içerik taşıdığı görülmüştür. Ancak ders kitaplarında becerilerin öğrenme alanlarına dengeli bir şekilde dağılmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Kimi beceriler çok sık işlenirken, kimi beceriler çok az yer almış veya hiç yer almamıştır. Programda belirtilen becerilerin sınıf düzeyine de dengeli ve oranlı dağılmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, ders kitapları, beceri eğitimi

Abstract

The skills acquired in the educational process are the skills required for students to correctly evaluate the situations and events they encounter throughout their lives. A total of twenty-seven skills have been involved in the social studies curriculum in accordance with the Turkey Competencies Framework. Skills teaching has become much more functional than direct knowledge teaching today. This study was conducted to reveal the inclusion of skills in social studies textbooks in all schools affiliated with the Ministry of National Education in the 2020-2021 academic year. One course book for each grade, 5th, 6th, and 7th grades, for the social studies course was selected by random sampling method. The research was prepared as qualitative research and designed as a descriptive study. These textbooks were analyzed by the content analysis method. The unit of analysis is determined as gains. As a result of the analysis, it was seen that the textbooks examined in all three classes had a richer content compared to the skills in the social studies curriculum. However, it has been observed in the textbooks that the skills are not evenly distributed in the learning areas. While some skills were studied very frequently, some skills were little or not included.

Altay, N. (2020). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının beceriler açısından incelenmesi, 276-297.

It was observed that the skills specified in the program were not evenly and proportionately distributed across the class level.

Keywords: Social studies, textbooks, skills training

GİRİŞ

Ders kitaplarının tarihçesi Eski Mısır'a kadar uzanmakla beraber Batıda çocuklara yönelik ilk ders kitapları 813 yılında yazılmış ve eğitim-öğretim sürecinde en etkili materyal olarak kabul edilmiştir (Tenekeci ve Dursun, 2019). Ders kitapları, o derste kullanılan ve dersin işleme sürecindeki temel materyal olup (Durakoğlu ve Coşkun, 2019); öğrencilerin yaş ve bilgi düzeyleri göz önüne alınarak bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine uygun beceriler kazandıran; metin içeriği zengin, öğretim programı temel alınarak hazırlanmış kaynaklardır (Çeçen ve Çiftçi, 2003). Ders kitapları, öğretim programlarındaki kazanımların planlı ve düzenli bir biçimde işlendiği, dersin amaçları doğrultusunda öğrencileri yönlendiren ve eğiten, ana kaynaktır (Ünsal ve Güneş, 2002). Hem öğretmen hem öğrenci hem de veliler için o dersin öğretiminde adeta başucu kaynağı olan ders kitaplarında dersin amaçları, içeriği, kazanımların hangi etkinliklerle kazandırılacağı yer almaktadır. Nitekim Kılıç ve Seven (2003)' e göre öğretmenlerin önemli bir kısmı ders içeriğini, amacını, etkinlikleri ve uygulanabilecek yöntemleri ders kitaplarından yararlanarak belirlemektedir (Akt. Uzuntiryaki ve Boz, 2006). Ders kitaplarının bir başka işlevi ise ait oldukları ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel ve ideolojik özelliklerini yansıtmaları ve bunları destekler nitelikte olmasıdır. Özellikle tarih, vatandaşlık ve sosyal bilgiler ders kitapları, vatandaşların hak ve yükümlülüklerinin önceliğini belirtmekte, devletin din, laiklik gibi olgulara bakışını yansıtmaktadır. Bu dersler o ülkenin tarihini, milliyetçilik algısını, yönetim anlayışını ve ülkeler arası ilişkilerdeki politikasını ortaya koymaktadır (Osmanoğlu, 2019).

Bir ders kitabı ait olduğu öğretim programına uygun olarak hazırlanır; öğretim programında belirtilen temel felsefe, amaçlar, beceriler, değerler, ölçme- değerlendirme yaklaşımları çerçevesinde yazılır. Her bir öğrenme alanındaki kazanımlar ait oldukları sınıf düzeyine uygun biçimde işlenir. Bu yapılırken o kazanıma uygun kavram, beceri ve değerler de işleniş içinde öğrencilere aktarılır. Dolayısıyla ders kitapları hazırlanırken öğrencinin bütün bir yaşam boyu taşıyacağı ve o kazanımlarla ilgili değerlerin ve becerilerinin uygun biçimde ele alınması gerekir. Bu nedenle ders kitabı yalnız bilgiyi aktarmamalı, bu bilgileri programda belirlenen değerler ve becerilerle birlikte ele alarak, bunları harmanlayarak öğrenciye aktarmalıdır.

Beceri, öğrencilerde öğrenme süreci boyunca kazandırılması veya geliştirilmesi hedeflenen, bilgi ve performans gerektiren yeteneklerdir (Gömlüksiz ve Kan, 2009). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yirmi yedi beceri yer almaktadır. Bu beceriler şunlardır: Araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, empati, finansal okuryazarlık, girişimcilik, gözlem, harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, iletişim, iş birliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, kanıt kullanma, karar verme, konum analizi, medya okuryazarlığı, mekânı algılama, öz denetim, politik okuryazarlık, problem çözme, sosyal katılım, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, yenilikçi düşünme, zaman ve kronolojiyi algılama becerileri.

- 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan becerilerden biri olan araştırma becerisi, bir problemin sistematik ve planlı çözümünü kapsar. Bu

beceriye sahip öğrenciler nasıl öğreneceklerini öğrenirler (Dilbaz, Yelken ve Özgelen, 2016).

- Çevre okuryazarlığı, bireyin çevre ile ilgili konularda karar alma süreçlerine katılması ve bu kararları davranışa dönüştürmesidir (Şahin, Ünlü ve Ünlü, 2016).
- Değişim ve sürekliliği algılama becerisi, evrenin sürekli bir değişim içinde olduğu ve değişimin süreklilik gösterdiği bilgisini içermektedir. Öğrencilerin yaşadıkları toplumu analiz etmede geçmiş, bugün ve geleceğin ilişki içinde olduğunu anlayabilecekleri değişim ve sürekliliği algılama becerisi sosyal bilgiler dersinde kazandırılır (Çelik, Karadeniz ve Cabul, 2018).
- Dijital okuryazarlık, internet üzerinden bilgiye erişme, bilgiyi değerlendirme becerisi olarak da tanımlanır. Dijital okuryazarlık dijital kaynakları fark etme, onlara erişme ve yönetme, değerlendirme, yeni bilgiler ve ifadeler oluşturabilme ve diğer bireylerle iletişim kurma becerisidir (Martin, 2005'den akt. Duran ve Özen, 2018).
- Eleştirel düşünme becerisi, öğrencinin araştırarak, bilginin doğruluğunu sorgulayıp, değerlendirerek çevresindeki bilgi, mesaj ve iletilere eleştirel bakabilmesidir. Eleştirel okuma becerisi gelişen bireylerin sorgulama bilinci gelişmiştir (Özensoy, 2011).
- Bireyin kendini karşısındaki kişinin yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini anlayabilme yeteneği olan empati, iyi bir gözlem gücü gerektirmektedir. Empati yeteneği gelişmiş bireylerde kişiler arası ilişkilerde benmerkezci yaklaşımda azalma ve sosyal becerilerde artış görülür (Yılmaz, 2016).
- Finans literatüründe yeni bir kavram olarak ortaya çıkan finans okuryazarlığı; finansal yeterlilik, finansal farkındalık, finansal iç görü ve ekonomik okuryazarlık şeklinde kullanılmaktadır. Finans okuryazarlığı, finans bilgisine sahip, bu bilgiyi davranış ve tutumlarına yansıtmak ve finansla ilgili konularda doğru karar alma yetisi taşımak olarak tanımlanabilir (Bozkurt, Toktaş ve Altınar, 2019).
- Başlangıçta ekonomi bilimi ile ilgili bir kavram olan girişimcilik, değer ortaya koymak için fırsatların yaratılıp, bu fırsatlardan yararlanabilmek için değişik kaynakların bir araya getirildiği bir süreci kapsar. Bu bağlamda girişimci birey yenilikçi, cesur, yaratıcı ve fırsatlara karşı risk almayı göze alan bireylerdir (Uygun ve Er, 2016).
- Hem bir yöntem hem de bilgi edinme aracı olan gözlem; olay, olgu, nesne veya gerçeğe ulaşmak için yapılan inceleme ve izleme tekniği olarak ifade edilebilir (Altunbay, 2017).
- Harita okuryazarlığı, haritalarda kullanılan renkler, işaretler, semboller gibi haritada bulunan unsurlardan yola çıkarak harita hakkında yorum yapabilme, çıkarımda bulunabilme yetisidir (Akengin, Tuncel ve Cender, 2016).
- Öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumun etkili bir üyesi olmaları bakımından etkin bir ders olan sosyal bilgiler dersinde hukuk okuryazarlığı, demokrasiyi benimsemiş bir toplumda haklarını ve sorumluluklarını bilen, kullanan ve bunlar için gerektiğinde yasal süreçleri takip edebilme yetisine sahip olmaktır (Çengelci ve Bursa, 2020).
- İnsanlar arası etkileşimin temel yapısını oluşturan iletişim becerisi dinleme, olay ve durumlara başkalarının bakış açısıyla yaklaşabilme, onları anlayabilme yoluyla sözlü ya da sözsüz olarak karşısındakine mesaj gönderebilme yetisidir (Kaya, Çiftçi ve Gökdemir, 2019).

- Grup halinde çalışma, öğrenmeyi öğrenme, empati yapma gibi yeterliliklerle iç içe olan iş birliği ise farklı bakış açısıyla olayları değerlendirme, tartışmayı öğrenme, farklı fikirlere saygı duyma yetisidir (Baştürk ve Bektaş, 2019).
- Kalıp yargı bir grup veya kişiye yönelik sabit düşünce iken, ön yargı bir kişi veya gurubun olumsuz veya yetersiz olduğuna dair inanç olarak ifade edilir (Tutkun ve Koç, 2008).
- Kanıt kullanma becerisi ile öğrenciler karşılaştıkları bilgilere şüphe ile yaklaşır, güvenilirlikleri sorgularlar; onları farklı bakış açıları ile inceleyip, bilgiyi öğrenirken kanıtlar kullanırlar (Sağlam ve Bilgiç, 2018).
- Öğrencilerin yaşamlarında önceliklerini kurgulayıp, geliştirmeleri, düşüncelerini eyleme geçirmeleri ve bu yönde strateji geliştirmelerini kapsayan karar verme becerisi, iki veya daha fazla seçenek arasında uygun tahmini yapıp, geleceğe yönelik tahminlerde bulunabilme yetisini içerir (Çakmakçı ve Özabacı, 2013).
- Dünya üzerinde bir yerin hem enlem ve boylam gibi matematiksel verilerle hem de bazı özel nitelikleri kapsamında konumunu belirleme coğrafi konum olarak adlandırılır. Dolayısıyla bir yerin özel ya da matematiksel verilere dayalı olarak konumunu analiz edebilme yetisi konum analizi becerisi olarak nitelendirilebilir.
- Medya okuryazarlığı, medya araçlarına erişme, medya araçlarını anlama, eleştirel gözle değerlendirme becerisi olup, farklı yapılarıdaki mesajlara ulaşma, onları analiz etme ve değerlendirme ile mesaj oluşturma bileşenlerinden oluşur (Çeliköz ve Çeliköz, 2018).
- Mekân algılama becerisi, tarihi olayların geçtiği yerleri söyleme ve harita üzerinde gösterme, haritaları yorumlayabilme, tarihî olayları zihninde canlandırabilme, zaman içinde mekandaki değişimleri algılama, mekân ile kültür arasında ilişki kurabilme gibi becerileri kapsar (Aydoğan ve Karabağ, 2020).
- Bireyin kendisi ile dünya arasında olumlu ilişki geliştirebilmek amacıyla duygu, düşünce ve davranışlarını geliştirme potansiyeli öz denetim olarak nitelendirilir (Akkuş Çutuk, 2020).
- Politik okuryazarlık becerisi, öğrencilerin politik sistem dahilinde sistem içerisinde alınan kararlara etkin katılabilme becerisidir (Görmez, 2018). Bireyin günlük yaşamında karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin çözüm yolları geliştirme becerisidir (Kazu ve Ersözlü, 2008).
- Sosyal katılım, insanlar için bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal organizasyonlar arasındaki ilişkileri anlama, toplumsal ihtiyaçları karşılamak için fikirler üretme becerisidir (Karatekin, Kuş ve Merey, 2014).
- Verilerin görselleştirildiği tablo, grafik ve diyagramları okuyabilme becerisi ile öğrenciler konu ile ilgili daha derin fikir ve bilgi sahibi olurlar (Akgün ve Özkar, 2017).
- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi, kültür ve kimliğin yapıcı unsuru ve özünü oluşturan dili ideal anlamda güzel ve doğru kullanmak becerisidir (Aktaş, 2010).
- Yenilikçi düşünme, bireyin yeni fikirleri benimseme, yeniliklere ayak uydurma; yeni geliştirilmiş düşüncelerin uygulanmasına yol açan bilişsel bir süreçtir (Deveci ve Kavak, 2020).
- Tarihi birbirinden kopuk olgular yığını olarak algılamanın önüne geçen zaman ve kronolojiyi algılama, tarihsel olayları belli bir sıra haline koyarak sebep- sonuç ilişkileriyle kavrama becerisidir (Sağlam, Tınmaz ve Hayal, 2015).

Sosyal bilgiler eğitimi alanyazınında beceri eğitimi ile ilgili pek çok çalışma yer almaktadır. Akpınar ve Bilgili (2018) sosyal bilgiler 6. sınıf öğretim programında yer alan kazanımlar ile öğrenme alanlarında verilen kavramlar ve becerilerin birbiriyle uyumlu olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çelik (2020) sosyal bilgiler öğretim programında iletişim, iş birliği, karar verme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, öz denetim ve problem çözme becerilerinin öğretiminde toplam 56 oyun tespit etmiştir. Sosyal bilgiler ders kitapları üzerine yapılan bir çalışmada 6. sınıf ders kitaplarındaki metinlerde en fazla yer alan beceri konum ve koordinat belirleme becerisi; 7.sınıf ders kitabındaki görsellerde en fazla yer alan beceri ise harita okuma ve yorumlama becerisidir (Aksoy ve Sönmez, 2012). Aydemir (2017) ise ders kitaplarında Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilere yeterli düzeyde yer verilmediğini ortaya koymuştur. Başka bir çalışmanın bulgularında ise öğretmenlerin beceri öğretimine yönelik olumlu görüşleri olmasına rağmen bunu uygulamaya geçirmedikleri saptanmıştır (Öztürk ve Mutlu 2017). Karasu Avcı ve Faiz (2018) ise 4. ve 5. sınıf ders kitaplarında değer ve becerileri Etkin Yurttaşlık öğrenme alanı içinde araştırmışlar; ders kitaplarında, programda kazandırılması hedeflenen becerilerin yanı sıra başka beceriler de tespit edilmiştir. Alanyazında başka bir çalışmada Çelikkaya ve Kürümlüoğlu (2017), 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan becerilerin ders kitaplarında yer verilme durumunu incelemiştir. Bu çalışma ise 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan becerilerin 2020-2021 eğitim öğretim yılında okutulacak olan ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alma durumu nedir, sorusuna yanıt aramak için yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, veri toplama araçları, verilerin analizi ile ilgili açıklamalar sunulmuştur.

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmanın amacı 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan 27 becerinin ortaokul ders kitaplarında işleme durumunu ortaya koymaya yöneliktir. Bu nedenle bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenlemiştir. Durum çalışması, zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumun çoklu kaynakları içeren gözlem, görüşme, doküman, rapor gibi veri toplama araçları ile derinlemesine incelendiği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2007).

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama araçları sosyal bilgiler ders kitaplarıdır. 2020-2021 eğitim -öğretim yılında ortaokullarda okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarına Milli Eğitim Bakanlığına ait EBA platformundan ulaşılmıştır. 5. ve 6. sınıflara ait ikişer, 7. sınıfa ait üç ders kitabı olduğu tespit edilmiştir. Bu ders kitaplarından her bir sınıf düzeyini temsilen bir adet ders kitabı tesadüfi örnekleme seçilmiştir. Tesadüfi örnekleme bir örneklemden yola çıkarak geniş bir popülasyona genelleme yapılmasına olanak verir; aynı zamanda seçim yanlılığını da kontrol altına alır (Patton, 2018). Çalışmada kullanılan veriler ders kitapları doküman oldukları için etik kurul izni gerekmemiştir. Çalışmada veri olarak kullanılan ders kitapları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Çalışmada Veri Olarak Kullanılan Ders Kitapları

Sınıf	Yazar- yazarlar	Yayınevi
5	Erhan Şahin	Anadol Yayıncılık
6	Cengiz Yıldırım, Fatih Kaplan, Hayriye Kuru, Mukaddes Yılmaz	Milli Eğitim Bakanlığı
7	Hikmet Azer	Ekoyay

Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Bu yöntemle araştırmacının yaptığı, birbirine benzeyen ifadeleri kavramsallaştırmak, bunları oluşturulan temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve anlaşılabilir şekilde düzenleyip yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizi nitel çalışmalarda belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin içerisindeki verilerin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenbilir bir tekniktir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018). Bu çalışmada verilerin analizinde şu aşamalar izlenmiştir: 2018 sosyal bilgiler öğretim programında beceriler bölümü incelenmiş beceri kontrol listesi oluşturulmuştur. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelenerek, öğrenme alanlarında hangi becerilerin öğretileceği tespit edilmiştir. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan öğrenme alanları ve numaraları şu şekildedir:

1. Öğrenme alanı: Birey ve Toplum
2. Öğrenme alanı: Kültür ve Miras
3. Öğrenme Alanı: İnsanlar, yerler ve Çevreler
4. Öğrenme Alanı: Bilim, Teknoloji ve Toplum
5. Öğrenme Alanı: Üretim, Dağıtım ve Tüketim
6. Öğrenme Alanı: Etkin Vatandaşlık
7. Öğrenme Alanı: Küresel bağlantılar

2018 yılına ait Sosyal bilgiler öğretim Programı ile 2020-2021 eğitim öğretim yılında okutulan ders kitaplarına ulaşılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı resmi internet sitesinden indirilen dokümanların orijinal olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra becerilerin içeriği, kapsamı ve alt becerileri incelenmiştir. Ders kitapları araştırmacı tarafından birkaç kez okunup incelenmiş ve kazanımların içeriğinde hangi beceri veya becerilerin yer aldığı not edilmiştir. Sayısallaştırma aşamasında ise her bir kazanım altında yer alan analiz birimlerine uygun olarak değerlendirilme yapılmıştır. Elde edilen veriler tablo haline getirilerek, her bir sınıf düzeyinde sunulmuştur. Çalışma ilgili ders kitaplarının tüm öğrenme alanlarını kapsamakta olup; yalnızca ünite değerlendirme soruları ile öğrenme alanı (ünite) kapakları çalışmaya dahil edilmemiştir. Analiz birimi ise kazanımlar olarak belirlenmiştir.

Geçerlilik, araştırmanın doğruluğudur; iç geçerlilik, araştırma sürecinin tasarımıyla hiçbir hata olmadığı anlamına gelir (Neuman, 2010). Nitel araştırmalarda iç geçerlik araştırmanın tutarlılığı olarak adlandırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada bulguların tutarlılığının sağlanması amacıyla araştırmacı, ders kitaplarını birkaç kez okumuş, derinlemesine inceleme olanağı bulmuş ve konuyla ilgili alanyazını taramıştır. Öğretim programlarında yer alan becerilerle ilgili uygun açıklamalara yer verilmiştir. Nitel araştırmaların dış geçerliği araştırmadan elde edilen sonuçların genellenebilirliğidir (Neuman, 2010). Verilerin Millî Eğitim Bakanlığı'nın resmi internet

sitesinden alınması dış geçerliliği sağlamaktadır. Ayrıca ders kitabındaki becerilerle ilgili örneklere de yer verilmiştir.

BULGULAR

2018 Sosyal bilgiler öğretim Programında yirmi yedi beceri yer almaktadır (MEB, 2018). Bu becerilerin verileceği öğrenme alanları öğretim programının kazanımlar bölümünde açıklanmıştır. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında edinilmesi gereken becerilerin öğrenme alanlarına dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Kazanımlarda Edinilmesi Gereken Becerilerin Dağılımı

Sınıf	Öğrenme Alanı							Toplam
	1	2	3	4.	5	6	7	
5	Sosyal katılım	Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımı, Araştırma	Harita okur yazarlığı, Çevre okur yazarlığı; Gözlem	Özdenetim, Dijital okuryazarlık	İşbirliği, Yenilikçilik, Girişimcilik, Araştırma	Araştırma, Sosyal katılım	Yaratıcılık, Araştırma	11/14
6	Eleştirel düşünme, Zaman ve kronoloji yi algılama	Zaman ve kronoloji yi algılama	Mekânı algılama, Harita okur yazarlığı	Yenilikçilik Araştırma	Yenilikçilik, Girişimcilik Araştırma	Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımı, Politik okur yazarlık	Eleştirel düşünme, Araştırma	11/13
7	İletişim, Medya okur yazarlığı	Kanıt kullanma	Kanıt kullanma, Problem çözme, Tablo grafik, diyagram çizme ve yorumlama	Zaman ve kronolojiyi algılama	Araştırma, Zaman ve kronolojiyi algılama; Değişim ve sürekliliği algılama	Problem çözme	İşbirliği, Kalıp yargıları fark etme; Problem çözme	10/14
Toplam	5	4	8	5	6/10	5	6/7	

Buna göre Tablo 2’de görüldüğü gibi 5. sınıfta toplam on dört beceri yer almakta; ancak üç becerinin birden fazla öğrenme alanında öğretilmesi istenmektedir. Bu nedenle 5.sınıfta toplam on bir becerinin öğretilmesi hedeflenmektedir (Sosyal katılım, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımı, araştırma, harita okuryazarlığı; çevre okuryazarlığı, gözlem, özdenetim; dijital okuryazarlık, iş birliği, yenilikçilik, girişimcilik, sosyal katılım, yaratıcılık). 6. sınıf düzeyinde on üç beceri yer almakta, bu becerilerin de ikisi birden fazla öğrenme alanında bulunmaktadır. Bu nedenle 6. sınıf düzeyinde toplam on bir becerinin öğretilmesi hedeflenmektedir (Eleştirel düşünme, zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, harita okuryazarlığı, araştırma, girişimcilik, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımı, politik okuryazarlık). 7. sınıf düzeyinde on dört beceri ifadesi yer almakta; ancak bunların dördü birden fazla öğrenme alanında öğretilmektedir. Bu nedenle 7.sınıf düzeyinde de toplam on beceriye yer verilmektedir (İletişim, medya okuryazarlığı, kanıt kullanma, problem çözme, tablo grafik, diyagram çizme ve yorumlama, zaman ve kronolojiyi algılama, araştırma; değişim ve sürekliliği algılama, iş

birliği; kalıp yargıları fark etme). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programında öğrenme alanı bazında en fazla beceri 3. öğrenme alanı olan İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer almaktadır. Kültür ve Miras öğrenme alanı en az becerinin öğretilmesinin hedeflendiği öğrenme alanıdır. Diğer bir bulgu ise ortaokul sosyal bilgiler öğretim programında (5., 6. ve 7. sınıflar) empati, finansal okuryazarlık, karar verme, konum analizi becerilerine yer verilmemesidir.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında işlenen becerilerin sınıf ve öğrenme alanlarına dağılımı Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3.
Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında İşlenen Becerilerin Sınıf ve Öğrenme Alanlarına Dağılımı

Beceriler	Öğrenme Alanı																					Toplam			Toplam
	1							2							3							4			
	5	6	7	5	6	7	5	6	7	5	6	7	5	6	7	5	6	7	5	6	7				
Araştırma	3			3	1	1	2	2	1	1	2	1	2	2	1	2			2			1	7	3	25
Çevre okuryazarlığı		1		1			2	1			1		1						1	3	4	1		8	
Değişim ve sürekliliği algılama	2	1	2	3	2	2				1	2	1	2			1	1		7	4	9			20	
Dijital okuryazarlık			1	1		1	3		1	2		1		1	1				7		4			10	
Eleştirel düşünme																						1		1	
Empati		1	1			1			1			1				1	1				2	5		7	
Finansal okuryazarlık										2	1		1					2	2	1	5	3	1	9	
Girişimcilik									1			2	2			1				3	3			6	
Gözlem					1	1														1	1			2	
Harita okuryazarlığı				1	4	3	3	5	2									1		4	1	5		19	
Hukuk okuryazarlığı	1	1			1	1			1		1			1	2	3	3		1	4	8	4		14	
İletişim		1	1															1		1	1	1		3	
İş birliği		1							1			1						1	1	1	3	2	1	6	
Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme		1															1	1	1	1	2	1		4	
Kanıt kullanma						1																	1	1	
Karar verme						1													1				2	1	
Konum analizi							1	1												1	1			2	
Medya okuryazarlığı			1							1	1								1	1	2	1		4	
Mekânı algılama					1				2										1		2	2		4	
Öz denetim						1	1			1										2		1		3	
Politik okuryazarlık	1	1	1		1	2				1			1		4	3	2		1	6	6	4		18	
Problem çözme						1						1						1				1	2	3	
Sosyal katılım	1	1												1	1					2	1	1		4	
Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama								1	1				1								2	1		3	

Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma	1	1		1	1															2	2		4		
Yenilikçi düşünme						1			1	1	1	1		2							2	2	3	6	
Zaman ve kronolojiyi algılama		1		3		1					2			1			1				3	1	5	9	
Toplam	9	1	8	1	1	1	1	1	9	1	8	9	8	8	1	1	9	6	8	7	6	7	6	6	19
		1		3	1	3	3	0		1				0	1						3	5	8	6	

Ders kitaplarında Tablo 3’de görüldüğü gibi incelenen toplam üç kitapta 196 kez becerilere yer verildiği tespit edilmiştir. En fazla araştırma becerisine yer verilmiş, bunu değişim ve sürekliliği algılama ve harita okuryazarlığı becerileri izlemiştir. İncelenen üç ortaokul sosyal bilgiler ders kitabında eleştirel düşünme, karar verme, kanıt kullanma, konum analizi, gözlem, problem çözme becerileri en az işlenen becerilerdir.

5. sınıf düzeyinde en fazla araştırma becerisine yer verilmiş; daha sonra değişim ve sürekliliği algılama ve dijital okuryazarlık becerileri ele alınmıştır. 5. sınıf düzeyinde yazılan ders kitabında yedi beceriye (kanıt kullanma, karar verme, mekan algılama, tablo ve diyagram analizi, problem çözme, empati ve medya okuryazarlığı becerileri) hiç yer verilmemiştir. Bununla beraber konum analizi, kalıp yargı ve ön yargıları sorgulama, politik okuryazarlık, gözlem, iletişim ve tablo, diyagram ve grafik çizme ve yorumlama becerileri (altı beceri) en az işlenen becerilerdir. 6. sınıf ders kitabında harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı ve araştırma becerisi en sık işlenen beceri iken, kanıt kullanma, iletişim, problem çözme, karar verme, öz denetim, eleştirel düşünme, dijital okuryazarlık becerileri hiçbir kazanımda işlenmemiş; iletişim, sosyal katılım, zaman ve kronolojiyi algılama becerileri yalnızca bir kez işlenmiştir. İncelenen 7. Sınıf ders kitabında değişim ve sürekliliği algılama, zaman ve kronolojiyi algılama, empati, harita okuryazarlığı becerileri en sık işlenen beceri iken, girişimcilik, konum analizi, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerilerine yer verilmemiştir. Öte yandan on iki becerinin birer kez işlendiği tespit edilmiştir (çevre okuryazarlığı, eleştirel düşünme, finansal okuryazarlık, gözlem, iletişim, iş birliği, kalıp yargı ve ön yargıları sorgulama, kanıt kullanma, medya okuryazarlığı, öz denetim, sosyal katılım ve tablo, diyagram ve grafik çizme ve yorumlama becerileri)

Tüm ders kitapları içinde 5. sınıf ders kitabı en fazla beceri öğretimini hedefleyen ders kitabı iken 6. sınıf ders kitabı en az beceriye yer veren ders kitabıdır. Öte yandan en fazla beceri öğretimi 5. sınıf ders kitabında İnsanlar, Yerler ve Çevreler; Etkin Yurttaşlık, Birey ve Toplum; Kültürel Miras öğrenme alanlarıdır. 6. sınıf ders kitabı İnsanlar, Yerler ve Çevreler; Birey ve Toplum, Kültürel Miras öğrenme alanlarında sıklıkla beceri eğitimini işlemiştir. 7. sınıf ders kitabı Kültürel Miras ve Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanlarında becerilere sıklıkla yer vermiştir.

Şekil 1’de görüldüğü gibi Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımı becerisine yönelik 6. sınıf ders kitabının 20. sayfasında yer alan metinde Türkçeyi doğru kullanma üzerine yazılan metin, onu destekleyen görsel ve etkinlik sorusu verilmiştir.

Altay, N. (2020). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının beceriler açısından incelenmesi, 276-297.

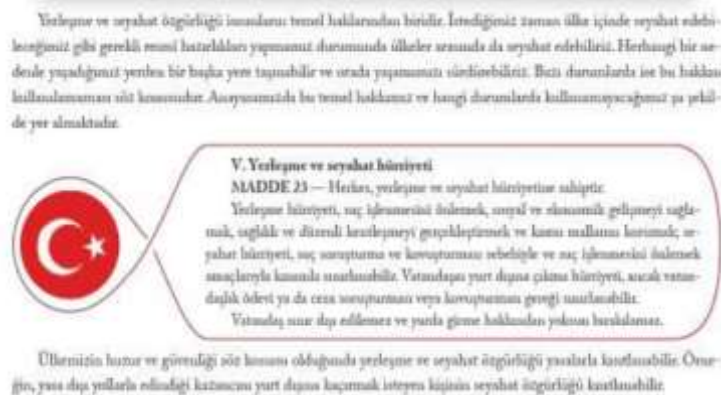
Şekil 1. Türkçenin Doğru, Güzel ve Etkili Kullanımı Becerisine İlişkin Ders Kitabı Metni

Şekil 2’de görüldüğü gibi 7. sınıf ders kitabının 138. sayfasında verilen etkinlikte Türk-İslam medeniyetinde yetişen bilim insanlarının tarih şeridi üzerinde gösterilmesi istenmiştir. Bu etkinlik zaman ve kronolojiyi algılama becerisini öğretmeye yöneliktir.

Şekil 2. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisine İlişkin Ders Kitabı Metni

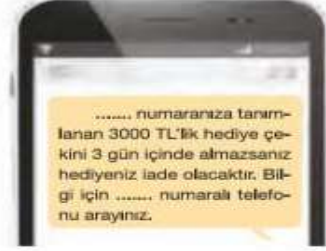
Şekil 3’te görüldüğü gibi 7. sınıf ders kitabının 118. sayfasında yerleşme ve seyahat özgürlüğü ile ilgili yapılan açıklama, bu açıklamanın ilgili anayasa maddesi ile desteklenmesi hukuk okuryazarlığını geliştirmeye yöneliktir.

Şekil 3. Hukuk Okuryazarlığı Becerisinin İşlendiği Ders Kitabı Metni

Şekil 4'te görüldüğü gibi 5. sınıf ders kitabının 102. sayfasında genel ağın kullanılması sürecinde dikkat edilecek önemli noktaların açıklanması, ve genel ağ üzerinden yapılan hırsızlıklarla ilgili örnek verilmesi dijital okuryazarlık becerisini geliştirmeye yöneliktir.

- Sanal ortamda telefon numarası, aile bireylerinin adı, doğum yeri gibi kişisel bilgiler paylaşılmamalıdır.
- Telefonla arayan kişilere kendilerini nasıl tanıtlarsa tanıtımlar kimlik ve kredi kartı bilgileri verilmemelidir. Değerli ürünlerin sanal ortamda bedava teklif edilmesine aldanılmamalıdır. Bu kişiler size bu ürünleri göndermek vaadiyle kişisel bilgilerinizi isteyebilir. Bu ve benzeri davranışları yapan kişiler hukuki yaptırımlara karşılaşırlar.

Şekil 4. Dijital Okuryazarlık Becerisinin İşlendiği Ders Kitabı Metni

Şekil 5'te görüldüğü gibi 6. sınıf ders kitabının 137. sayfasında medyada akıllı işaretlere yer verilmesi medya okuryazarlığı becerisinin öğretilmesine yöneliktir.

Şekil 5. Medya Okuryazarlığı Becerisi İle İlgili Ders Kitabı Metni

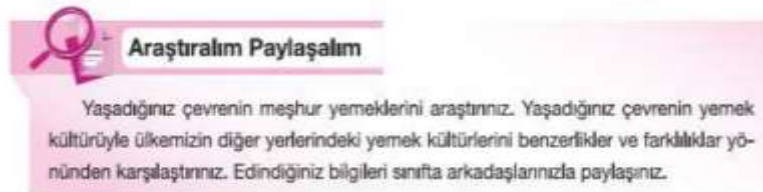
Şekil 6'da görüldüğü gibi 6. sınıf ders kitabının 52. sayfasında Türklerin Orta Asya'dan göç yollarını gösteren akış (flow) haritası ve harita ile ilgili sorulan soru, harita becerisini geliştirmeye yöneliktir.

1. Haritadan faydalanarak Türklerin hangi yönlere ve bölgelere göç ettikini söyleyiniz.

Şekil 6. Harita Okuryazarlığı Becerisine İlişkin Ders Kitabı Etkinliği

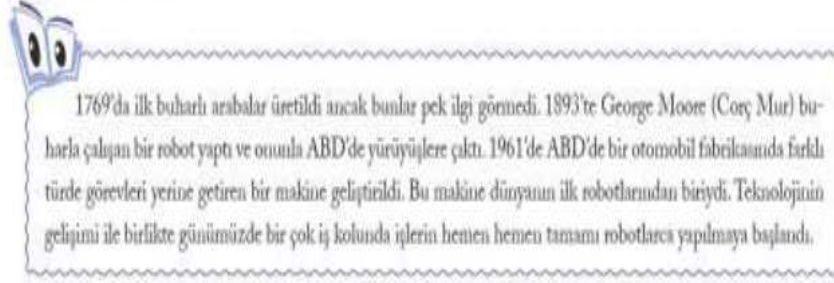
Şekil 7'de görüldüğü gibi 5. sınıf ders kitabının 46. sayfasında öğrencilerin buldukları çevrede yemek kültürüne ilişkin araştırma yapmaları istenmektedir. Bu araştırma sonuçlarını diğer yörelerin yemek kültürleri ile karşılaştırmaları beklenmektedir. Bu etkinlik araştırma becerisini öğretmeye yöneliktir.

Şekil 7. Araştırma Becerisine İlişkin Ders Kitabı Metni

Altay, N. (2020). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının beceriler açısından incelenmesi, 276-297.

Şekil 8’de görüldüğü gibi 7. sınıf ders kitabınının 142. sayfasında yer alan metin ilk buharlı arabaların icadı, buharla çalışan robotun yapımı, ardından çeşitli görevleri yerine getiren bir makine yapımı ve günümüzde robotların kullanımı belli bir sıraya konarak değişim becerisini kavratmaya yönelik bir metindir.

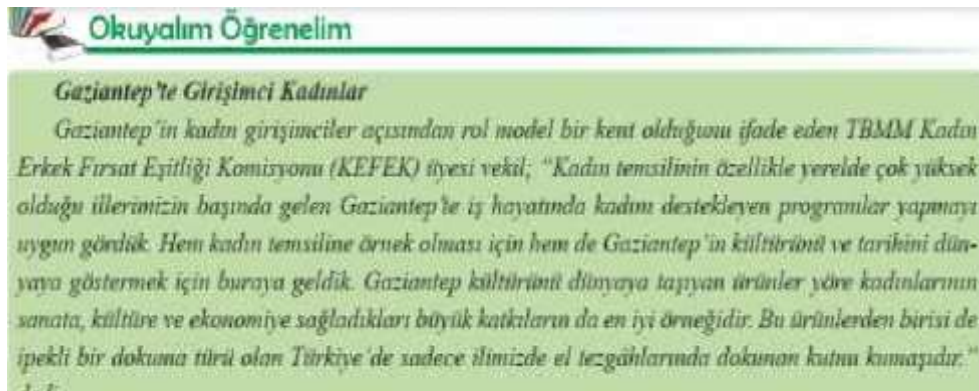
Şekil 8. Değişim ve Sürekliliği Anlama Becerisine Yönelik Ders Kitabı Metni

Şekil 9’da görüldüğü gibi 5. sınıf ders kitabınının 26. sayfasında çocuk haklarına ilişkin açıklama ve örnekler politik okuryazarlık becerisine yöneliktir.

Şekil 9. Politik Okuryazarlık Becerisine İlişkin Ders Kitabı Etkinliği

Şekil 10’da görüldüğü gibi 6. sınıf ders kitabınının 220. sayfasında girişimci kadınlarla ilgili genel ağ haberi girişimcilik becerisini işlemektedir.

Şekil 10. Girişimcilik Becerisine Yönelik Ders Kitabı Metni

Şekil 11’de görüldüğü gibi 6. sınıf ders kitabının 41. sayfasında etkinlikte geçen öğrenci konuşmaları çevre okuryazarlığı becerisini geliştirmeye yöneliktir.

Şekil 11. Çevre Okuryazarlığına İlişkin Ders Kitabı Metni

Şekil 12’de görüldüğü gibi 6. sınıf ders kitabının 38. sayfasındaki etkinlikte yer alan 2. soru empati becerisini geliştirmeye yöneliktir.

2. Yardım alan aileler ve Sevgi Evlerindeki çocuklar neler hissetmiş olabilir? Söyleyiniz.

Şekil 12. Empati Becerisine İlişkin Ders Kitabı Etkinliği

Şekil 13’te görüldüğü gibi 7. sınıf ders kitabının 110. sayfasında verilen etkinlik tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisine yönelik hazırlanmıştır.

Şekil 13. Tablo, Grafik ve Diyagram Çizme ve Yorumlama Becerisine Yönelik Ders Kitabı Etkinliği

Şekil 14’te görüldüğü gibi 5. sınıf ders kitabının 148. sayfasında bilinçli tüketicinin davranışları ile ilgili okuma metni finansal okur-yazarlık becerisini öğretmeye yöneliktir.

Altay, N. (2020). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının beceriler açısından incelenmesi, 276-297.

• Televizyon, gazete ve Genel Ağ üzerinde yayınlanan reklamlardaki aldatıcı bilgilere inanmaz.

• Satın aldığı ürünün veya yararlandığı hizmetin fişini alır. Fazla ödeme yaptığında şüpheleniyorsa malın etiket fiyatı ile fiş üzerinde yazılı olan fiyatı karşılaştırır. Fişler sayesinde devletimiz, satılan ürün veya yararlanılan hizmetten elde edilen paranın vergisini satıcıdan almaktadır. Alışveriş sonrasında fiş alarak ülke ekonomisine katkıda bulunuruz.

• Gıda ürünlerini satın alırken üretim ve son kullanma tarihlerine dikkat eder. Son kullanma tarihi geçen ürünleri satın almaz.

TARİH: 15/01/2017	SARFIYATI
FİŞ NO: 45	
KALINLIK	
Kalem	225 40,50
ADAPTE	18,50
TOPKDV = 1,754	
TOPLAM	60,75
9,010	40,74
819 410	11,54 40,50
840 109	000
+726 124-90740 11/01/00 14:02 40:00	
** FİSKAL KOPYA **	

Şekil 14. Finansal Okuryazarlık Becerisine İlişkin Ders Kitabı Metni

Şekil 15'te görüldüğü gibi 6. sınıf ders kitabının 19. sayfasında komşuluk ilişkileri üzerine yapılan açıklama ve sonrasında sorulan soru etkinliği iletişim becerisine değinmiştir.

Komşuluk ilişkilerinin toplumsal birlik ve dayanışmaya katkıları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Şekil 15. İletişim Becerisine Yönelik Ders Kitabı Etkinliği

Şekil 16'da görüldüğü gibi 6.sınıf ders kitabının 233. sayfasında Türkiye ile diğer ülkeler arasında kültürel alanda yapılan iş birliği örneği ve devamında yapılan etkinlik işbirliği becerisini kazandırmaya yöneliktir.

Üniversitenin temel görevi, "Orta Asya'nın ilim ve kültür merkezi olan tarihi Türkistan şehrini kalkandırmak" olarak belirlenmiştir. Ahmet Yesevi Üniversitesi Türkiye ile Kazakistan arasında kültür köprüsü görevi yapmaktadır. Üniversitelerde karşılıklı olarak binlerce öğrenci eğitim-öğretim görmektedir. Türkiye Türkçesiyle Uzaktan Eğitim Programlarının (TÜRTEP) koordinasyonu da Ankara'daki birimlerinden yürütülmektedir. Türkistan Uzaktan Eğitim Fakültesinin eğitim dili Kazak Türkçesi ve Türkiye Türkçesidir.

Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri ile kültürel, sosyal ve siyasi ilişkilerde üniversitelerin etkisini aşağıdaki kutucuklara yazınız.

Şekil 16. İşbirliği Becerisine Yönelik Ders Kitabı Metni

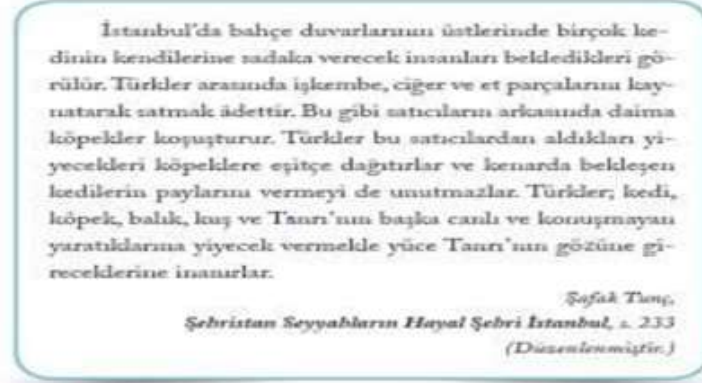
Şekil 17'de görüldüğü gibi 6. sınıf ders kitabının 27. sayfasında kalıp yargılarla ilgili açıklamalar ve sonraki sayfada yer alan etkinlik kalıp yargı ve ön yargıları fark etme becerisini geliştirmeye yöneliktir.

Toplumda oluşmuş kalıp yargılar, toplumdaki farklı cinsiyet, sosyoekonomik gruplara karşı olabileceği gibi farklı etnik, dini gruplara karşı da olabilir. Cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili kalıp yargılara kızlar futbol oynamaz, erkekler yemek pişirmez vb. yargılar örnek olarak verilebilir. Oysaki cinsiyet özelliklerimiz bunları yapmamıza engel değildir.

Şekil 17. Kalıp Yargı ve Ön Yargıları Fark Etme Becerisine Yönelik Ders Kitabı Metni

Şekil 18’de görüldüğü gibi 7. sınıf ders kitabını 83., 84 ve 85.sayfalarında yer alan Osmanlı Devleti’nde saygı ve iyilikseverlik değerleri ile ilgili kullanılan seyahatname metinleri kanıt kullanma becerisine yöneliktir. Burada yalnızca kanıt olarak kullanılan metinlerden biri örnek olarak gösterilmiştir.

Osmanlı kültüründe insanlara karşı gösterilen saygı yanında hayvanlara karşı gösterilen iyilikseverlik seyyahların dikkatini çekmiştir. Bu konuda seyahatnamelerde yer alan bir örneğe bakalım.

Şekil 18. Kanıt Kullanma Becerisine İlişkin Ders Kitabı Metni

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler ders kitaplarında beceri eğitiminin durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan çalışma sonucunda 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında her bir öğrenme alanı için belirlenen becerilerin ders kitaplarında yer aldığı görülmüştür. Öğretim programında bu becerilerin hangi kazanımda öğretileceği yönünde bir açıklama olmaması büyük bir eksiklik. Sosyal bilgiler Öğretim Programının her bir sınıf düzeyinde belirlenen becerilerden daha fazla sayıda beceri ders kitaplarında yer almış; ancak bunların gelişigüzel dağıldığı görülmüştür. Nitekim ders kitaplarında öğrenme alanlarında işlenen beceriler ne birbiriyle paralellik ne de düzenli bir dağılım göstermemiştir. Kimi beceriler sıkça işlenirken kimileri daha az yer almıştır. Aydemir (2017) çalışmasında aynı soruna dikkat çekmiştir. Aslında benzer durum öğretim programında da söz konusudur.

Ders kitaplarında araştırma becerisine sıkça yer verilmiştir. Aynı sonuç Çelikkaya ve Kürümlüoğlu (2019)'nun çalışmalarında da ortaya çıkmıştır. Değişim ve sürekliliği algılama ve harita okuryazarlığı becerilerine yönelik işlenişin ders kitaplarında önemli ölçüde yer aldığı dikkati çekmektedir. Değişim ve sürekliliği algılama becerisi olay ve olguların tarihsel süreçteki değişimi; harita okuryazarlığı ise 3. öğrenme alanında coğrafya disiplini içinde yer alan konuların öğretiminde kullanılmıştır. Nitekim Çiftçi ve Akça (2019) çalışmalarında 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının coğrafi kazanım ve içerik açısından zenginleştirildiğini ifade etmiştir. Aksoy ve Sönmez (2012) 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında harita becerilerine ilişkin yaptığı çalışmada 6.sınıf ders kitabında konum ve koordinat bulma, 7. sınıf ders kitabında ise harita okuma ve yorumlama becerisinin en sık işlenen alt beceriler olduğunu bulmuştur. Oruç ve Liman (2012) çalışmalarında sosyal bilgiler ders kitaplarında haritaların yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak çalışmamızda ders kitaplarında harita okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasına yönelik metin ve etkinliklerin yer aldığı görülmüştür. Ancak ders kitaplarında kullanılan haritaların

bilimselliği ve yeterliliği bu çalışmada ele alınmamıştır. Nitekim sosyal bilgiler ders kitaplarında haritaların bilimselliği ve niteliği üzerine başka çalışmalar yapılabilir.

Ortaokul ders kitaplarında en az işlenen becerilerden biri eleştirel düşünmedir. Demir, Tutkun, Şahin ve Genç (2014) çalışmalarında ders kitaplarında yer alan soruların öğretmen görüşlerine göre eleştirel düşünmeyi karşıladığı sonucuna varmıştır. Ancak çalışmamızda ortaokul ders kitaplarında bilimsel düşünce, sorgulama temeline dayalı eleştirel düşünme becerisini geliştirmeye yönelik metin, etkinlik veya sorunun bulunmaması ünite değerlendirme sorularının çalışma sınırları içinde incelenmemesi şeklinde yorumlanabilir. Kanıt kullanma becerisi de ders kitaplarında en az işlenen becerilerden biridir. 2005 sosyal bilgiler ders kitaplarında kanıt temelli öğrenmenin en az 6. sınıf düzeyinde işlendiği tespit edilmiştir (Çelikkaya ve Boyraz, 2018). Bu sonuç çalışmamızın bulgularıyla da uyum göstermektedir. Sağlam ve Bilgiç (2018) kanıt temelli öğrenmenin öğrencilerde derse yönelik olumlu tutum geliştirmelerine katkı sunduğu sonucuna ulaşmıştır. Oysa incelenen ders kitaplarında kanıt temelli öğrenme becerisi en az işlenen beceridir. Kanıt temelli öğrenme becerisinin ders kitaplarında daha sık işlenmesi öğrencilerin derse olan tutumlarının artmasına neden olabilir. Bu durum öğrenci başarısını artırıcı rol oynayabilir. Karar verme becerisi de ders kitaplarında en az işlenen becerilerden biridir. İlkokul öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmada karar verme becerisinin cinsiyet, yetenek, yaşanan yer gibi değişkenlere bağlı olarak değiştiği bulunmuştur (Tekin ve Ulaş, 2016). Karar verme becerisinin argümantasyon düzeyi ile pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişkili olduğu Torun (2019) tarafından ortaya konmuştur. Bu nedenle kanıt temelli öğrenme ve karar verme becerilerinin ders kitaplarında daha sık işlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminde öğrencilerin çevrelerindeki mekânsal sorunları algılamaları ve bunlara uygun çözümler bulmalarında (Meydan, 2009) önemli bir beceri olan gözlem becerisinin de ders kitaplarında az yer almaması büyük bir eksikliklerdir.

Araştırmanın bir diğer sonucu 5. sınıf ders kitabında araştırma ve değişim ve sürekliliği algılama becerisinin en fazla işlenen beceriler olduğudur. Değişim ve sürekliliği algılama becerisinin 5.sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında verilecek beceriler arasında yer almamasına rağmen bu becerinin sıkça verilmesi olumlu bir durumdur. Çünkü öğrenciler küçük yaştan itibaren evrendeki her şeyin bir değişim içinde olduğunu ve değişimin süreklilik gösterdiğini bilmeleri onların kendilerini ve yaşadıkları toplumun özelliklerini anlayabilmeleri için gereklidir. Çünkü değişim ve sürekliliği algılama, bireyin geçmiş ile bugün arasında bağ kurarak sağlıklı sosyalleşmesi bakımından önemlidir. Ancak ilgili ders kitabında kanıt kullanma, karar verme, mekan algılama, tablo ve diyagram analizi, problem çözme, empati ve medya okuryazarlığı becerileri hiç yer almamakta; konum analizi, kalıp yargı ve ön yargıları sorgulama, politik okuryazarlık, gözlem, iletişim becerileri ise çok az yer almaktadır.

6. Sınıf ders kitabında en sık işlenen beceriler harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, araştırma becerileri olmuştur. Ancak 6. sınıfta da dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, öz denetim, problem çözme, zaman ve kronolojiyi kullanma becerileri yer almamıştır. Kalıp yargı ve ön yargıları fark etme, iletişim ve konum analizi becerileri ise sadece birer kez işlenmiştir. Çalışma sonuçları Karasu Avcı ve Faiz (2018) 4. ve 5.sınıf ders kitaplarında Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında becerileri ele aldıkları çalışmaları ile örtüşmektedir. Bu çalışmada araştırmacılar

inceledikleri ders kitaplarında karar verme, harita okuryazarlığı, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, dijital okuryazarlık, öz denetim ve iletişim becerilerinin yer almadığını tespit etmişlerdir. Arslan (2014) çalışmasında, müfredat ve ders kitaplarında farklı kültürlerin göz ardı edildiğini; öğretmenlerin müfredat ve ders kitaplarını öğrencilerin duyuşsal özelliklerini geliştirmede yetersiz buldukları sonucunu ortaya koymuştur. Tonga, Keçe ve Kılıçoğlu'nun (2013) çalışmasının sonucuna göre Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında bilişsel alana ait kazanımlara yer verilirken duyuşsal ve davranışsal alanla ilgili kazanımlara az yer verildiğini ifade etmiştir. Araştırma sonucunda 6. sınıf ders kitabında harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı ve araştırma becerilerinin sıkça işlenmesi öğretim programında bu becerilerin işlenmesine uygun kazanımların yer almasına bağlanabilir. Özellikle İnsanlar, Yerler ve Çevreler ile Kültür ve Miras öğrenme alanlarında harita kullanımı ve haritalarla oluşturulan etkinlik ve soruların bu becerinin işlenmesinde etkili olduğu düşünülebilir.

7. Sınıf ders kitabında ise değişim ve sürekliliği algılama, zaman ve kronolojiyi algılama, empati, harita okuryazarlığı becerilerinin en sık işlenen beceri olduğu görülür. Kültür ve Miras ile Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanlarında yer alan kazanımların işlenmesinde olay ve durumların tarihsel süreç içerisinde geçirdiği değişimin verilmesi bu durumun nedeni olarak gösterilebilir. Girişimcilik, konum analizi, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerilerinin bu ders kitabında yer almadığı bu araştırma sonuçları arasında yer almaktadır

Araştırma sonuçlarından yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir.

1. Sosyal bilgiler öğretim programında beceriler bölümünün ayrıntılı biçimde ele alınması önerilebilir. Yine bu becerilerin işleneceği kazanımların öğretim programında belirtilmesi yararlı olabilir.

2. Her sınıf düzeyinde tüm becerilerin en az bir kez yer verilmesi önerilebilir.

3. Ders kitaplarında becerilerin öğrenme alanlarına gelişigüzel değil, dengeli bir biçimde işlenmesi, ders kitaplarının incelenme aşamasında bu durumun göz önüne alınması gerekmektedir.

4. Eleştirel düşünme, gözlem, karar verme, kanıt kullanma, öz denetim, problem çözme gibi bilimse düşünme sürecinde etkili olduğu düşünülen becerilerin ortaokul ders kitaplarında daha çok yer alması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akengin, H., Tuncel, G. ve Cender, M.E. (2016). Öğrencilerde harita okuryazarlığının geliştirilmesine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 61-69.
- Akgün, G.H. ve Bulut Özkar, F. (2017). dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde yer alan “tablo ve diyagram okuma” becerisini kazanma düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(4), 2752-2775.
- Akkuş Çutuk, Z. (2020). Üniversite öğrencilerinde özdenetim ile internet bağımlılığı ilişkisi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(3), 854-863.
- Akpınar, M. ve Bilgili, A.S. (2018). Sosyal bilgiler 6. sınıf öğretim programı, kazanım, beceri ve kavram ilişkisi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 855-882.
- Aksoy, B. ve Sönmez, Ö.F. (2012). Sosyal bilgiler ders kitaplarındaki metin ve görsellerde harita becerileri. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(48), 65-79.

- Altay, N. (2020). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının beceriler açısından incelenmesi, 276-297.
- Aktaş, Ş. (2010). Dilin doğru ve güzel kullanımı üzerine, *Türklük Bilimi Araştırmaları* 27, 37- 42.
- Altunbay, M. (2017). Türkçe öğretim programlarında bilimsel süreç becerisi olarak “gözlem”. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 823-836.
- Arslan, S. (2014). *Çokkültürlü toplumlarda vatandaşlık eğitimine yönelik öğretmen ve öğrenci düşüncelerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aydemir, M. (2017). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan beceriler açısından incelenmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 3(2), 1-17.
- Aydoğan, O. & Karabağ, G. (2020). Eğitsel bilgisayar oyunu ile desteklenmiş tarih öğretiminin öğrencilerin mekân algılama ve kronolojik düşünme becerilerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 106-130.
- Baştürk, G. ve Bektaş, M. (2019). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin işbirliği kavramına yönelik metaforik algılarının incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 5(1), 71-87.
- Bozkurt, E., Toktaş, Y. ve Altın, A. (2019). Türkiye’de tasarruf ve finansal okuryazarlık üzerine bir Araştırma, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 18(72), 1580-1605.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (24. baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Creswell, J. (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing among five approaches* (2. Baskı). USA: Sage Publications.
- Çakmakçı, E. ve Özabacı, N. (2013). Drama yolu ile karar verme becerisinin kazandırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 18-30.
- Çeçen, M.A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 39-49.
- Çelik, A. (2020). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan becerilerin öğretiminde kullanılacak geleneksel çocuk oyunlarının incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(1), 413-424.
- Çelik, H., Karadeniz, H. ve Cabul, E. (2018). Öğrencilerin sosyal bilgiler derslerindeki deneyimleri bağlamında değişim ve sürekliliğe ilişkin değerlendirmeleri: misafirperverlik örneği. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 2(2), 39-57.
- Çelikkaya, T. ve Boyraz, F. (2018). Kanıt temelli öğretimin 2005 sosyal bilgiler öğretim programındaki öğretmen kılavuz kitaplarına yansımaları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(4), 1227 -1236.
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M. (2019). 4. ve 5. sınıf yeni sosyal bilgiler programında kazandırılması hedeflenen ortak becerilere ilişkin kazanımların içeriğe yansımaları. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 2(2), 166-186.
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M. (2017). 2005 Sosyal bilgiler öğretim programında kazandırılması hedeflenen alan becerilerine kitaplarda yer verilme durumu. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(40), 141-158.
- Çeliköz, N. ve Çeliköz, M. (2018). Öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 262-274.
- Çiftçi, B. ve Akça, D. (2019). 2005 ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programlarının coğrafi beceri ve coğrafi kazanım alanlarının karşılaştırılması. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 33-59.

- Deveci, İ. ve Kavak, S. (2020). Ortaokul öğrencilerinin yenilikçilik algıları ve yenilikçi düşünme eğilimleri: bir keşfedici ardışık desen. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 346-378.
- Dilbaz, G.A., Yelken, T.Y. ve Özgelen, S. (2016). araştırma temelli öğrenmenin fen ve teknoloji dersine yönelik tutum ve araştırma becerileri üzerindeki etkisi. *Elementary Education Online*, 15(2), 708-722.
- Durakoğlu, A.A. ve Coşkun, H. (2019). Orta öğretim felsefe ders kitaplarının içerik açısından değerlendirilmesi. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 27, 293-309.
- Duran, E. ve Özen, N.E. (2018). Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31-46.
- Görmez, E. (2018). Güncellenen sosyal bilgiler programının politik okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 109-114.
- Gömlüksiz, M.N. ve Kan, A.Ü. (2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkililiğinin belirlenmesi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 8(1), 39-49.
- Kaan Demir, M., Tutkun, T., Şahin, Ç. ve Genç, S. (2014). The relevance of questions in social studies course book for critical thinking. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 289-303.
- Karasu Avcı, E. ve Faiz, M. (2018). 4. ve 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitapları “etkin vatandaşlık” öğrenme alanında yer alan becerilerin ve değerlerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 1-21.
- Karatekin, K., Kuş, Z. ve Merey, Z. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarının çözümünde Sosyal Katılımları. *İlköğretim Online*, 13(2), 345-361. 2014.
- Kaya, M.T., Çiftçi, B. ve Gökdemir, A. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Primary Educational Research Journal*, 3(1), 31-37.
- Kazu, H. ve Ersözlü, Z. N. (2008). Öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin cinsiyet, bölüm ve öss puan türüne göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 161-173.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2003). Konu alanı ders kitabı incelemesi. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çengelci, T.K. ve Bursa, S. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının hukuk okuryazarlığına ilişkin algıları, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 372-388.
- Martin, A. (2005). DigEuLit – a European framework for digital literacy: A progress report. *Journal of e-Literacy*, 2(2), 130-136.
- Meydan, A. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde gezi gözlem ve doğa eğitimi. R.Turan, A.M. Sünbül ve H. Akdağ. (Editörler). *Sosyal bilgiler öğretiminde yenyaklaşımlar* 1, Birinci baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık, s.242-260.
- Neuman, W.L. (2010). *Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar* (4. Baskı) (S. Özge, Çev). İstanbul: Yayın Odası.
- Oruç, Ş. ve Liman, E. (2012). 2012 sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan harita ve şekiller üzerine bir değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 145-159.
- Osmanoğlu, A.E. (2019). Öteki devletler ve milletler: sosyal bilgiler ders kitabı analizi. *Kastamonu Education Journal*, 27(2), 577-588.

- Altay, N. (2020). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının beceriler açısından incelenmesi, 276-297.
- Özensoy, A. (2011). Eleştirel okumaya göre düzenlenmiş sosyal bilgiler dersinin eleştirel düşünmeye etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 13-25.
- Öztürk, M. ve Mutlu, N. (2017). Sosyal bilgiler ve tarih derslerinde beceri ve değerleri ne kadar öğretiyoruz? *Sakarya University Journal of Education*, 7(3), 552-563.
- Patton, M.Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Sağlam, H.İ. ve Bilgiç, S. (2018). İlkokul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenmenin etkililiğine ilişkin öğrenci görüşlerin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(2), 60-71.
- Sağlam, H.İ., Tınmaz, E. ve Hayal, M.A. (2015). Sınıf öğretmenlerinin “zaman ve kronolojiyi algılama” becerisini öğretme deneyimlerine fenomenolojik bir bakış. *Turkish History Education Journal*, 4(1), 49-66.
- Şahin, S.H., Ünlü, E. ve Ünlü, S. (2016). Öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Education Sciences (NWSAES)*, 1C0655, 11(2), 82-95.
- Tekin, S. ve Ulaş, A. (2016). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerine ilişkin bir araştırma, *NWSA Qualitative Studies*, 11(3), 27-38.
- Tenekeci, M. ve Dursun, H. (2019). 2018-2019 eğitim öğretim yılında 6. sınıflarda okutulan türkçe ders kitaplarına yönelik öğretmen görüşleri. *Al-Farabi International Journal on Social Sciences*, 2(4), 1-12.
- Tonga, D., Keçe, M. ve Kılıçoğlu, G. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde yer alan kazanımların vatandaşlık ve insan hakları konuları açısından değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(1), 289-304.
- Torun, F. (2019). Ortaokul öğrencilerinin argümantasyon düzeyleri ile karar verme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 287- 310..
- Tutkun, Ö.F. ve Koç, M. (2008). Mesleklere atfedilen kalıp yargılar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41 (1), 255-273.
- Uygun, K. ve Er, A.E. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik özelliklerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 136-157.
- Uzuntiryaki, E. ve Boz, Y. (2006). Öğretmen adaylarının ders kitabı kullanımıyla ilgili görüşleri. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 212-220.
- Ünsal, Y. ve Güneş, B. (2002). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak MEB ilköğretim 4. sınıf fen bilgisi ders kitabına fizik konuları yönünden eleştirel bir bakış. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 107-120.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri* Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde empati. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 1-19.

Extended Abstract

Purpose

The skills gained in the education process are the skills necessary for students to accurately evaluate the situations and events they face throughout their entire lives. A total of twenty-seven skills are included in the social studies curriculum in accordance with the Turkish Qualifications Framework. Skill teaching has become much more

important today than direct knowledge teaching. One of the most important materials of the educational process is textbooks. The textbook is prepared in accordance with the curriculum to which it belongs; it is written within the framework of the philosophy, goals, skills, values, measurement, and evaluation approaches specified in the curriculum. In textbooks, gains are transferred with appropriate skills. For this reason, the textbook should not only convey information; it should convey this information by addressing it together with the elements set out in the program. Therefore, when preparing textbooks, the values, and skills that the student will carry over a lifetime and related to these achievements should be addressed appropriately. In this study, the state of skills was tried to be revealed in social studies textbooks taught in secondary schools. For this purpose, it was determined how many skills were processed per acquisition at each grade level.

Method

This research has been patterned as descriptive research from qualitative research methods. Data collection tools in this study are social studies textbooks. In the 2020-2021 academic year, social studies textbooks taught in secondary schools were obtained from the EBA platform belonging to the Ministry of Education. For 5th 6th 7th grades it has been determined that there would be 3 textbooks belonging to the classes. One textbook representing each class level was selected by random sampling. Ethics Committee permission was not required because the data used in the study were textbooks, i.e. documents. The data were analyzed by content analysis. In this study, the following stages were followed in the analysis of the data: the social studies curriculum for 2018 and the textbooks taught in the 2020-2021 academic year were reached. Documents downloaded from the official website of the Ministry of education were found to be original. A skill checklist has been created for the skills in the curriculum. The content, scope, and sub-skills of the skills were then examined. Textbooks were read and analyzed several times by the researcher and noted which skills or skills were included in the content of the gains. At the digitization stage, it was evaluated in accordance with the units of analysis contained under each acquisition. The data obtained are tabulated and presented at each class level. In order to ensure the consistency of the findings in this study, the researcher read the textbooks several times, found the opportunity to examine them in-depth, and reviewed the literature on the subject. Appropriate explanations of the skills included in the curriculum are given. Obtaining data from the official website of the Ministry of Education provides external validity.

Results

5 in the social studies curriculum. Eleven in Class, 6. Eleven and 7 in class.it is aimed to teach ten skills in the classroom. It was found that skills were included in textbooks a total of 196 times. Most research skills were included, followed by skills in detecting change and continuity and map literacy. Critical thinking, decision-making, using evidence, location analysis, observation, problem-solving skills are the least processed skills in the three secondary school social studies textbooks examined. 5. at the class level, the most research skills were included; evidence use, decision making, space perception, table and diagram analysis, problem solving, empathy and media literacy skills were not included at all. 6. class map in the textbook literacy, legal literacy, and research skills, while the most common crimes in skill, use of evidence, communication, problem solving, decision making, self-control, critical thinking,

digital literacy skills, no gain has not been processed. Examined 7. In the classroom textbook, the skills of perception of change and continuity, perception of time and chronology, empathy, map literacy are the most common skills while the skills of entrepreneurship, location analysis, correct and effective use of Turkish are not included 5 in all textbooks. While the classroom textbook is the textbook that teaches the most skills 6.a class textbook is a textbook that contains the least skills. Other results from research findings are that a sixth-grade textbook in individual and Community Learning is the textbook that handles the most skills. Fifth and seventh grade textbooks are textbooks that most address skills training. In the fifth grade textbook, people, places and environments, effective citizenship, and global connections are the areas of learning that most often feature skills teaching.

Discussion

In the social studies curriculum, it was observed that the skills determined for each learning area are included in the textbooks. In addition, it has been revealed that all the skills included in the skills section of the program are also included in the textbooks. A greater number of skills were included in textbooks than the skills set at each grade level of the social studies curriculum, but these were randomly distributed. Another result of the study is 5. The ability to research and perceive change and continuity in the classroom textbook is the most processed skills. 5.ability to perceive change and continuity. "Sensing change and continuity" 5. Although the classroom is not among the skills to be given in the social studies curriculum, it is a positive that this skill is given frequently. 6. In the classroom, digital literacy, critical thinking, evidence use, self-control, problem solving, time, and chronology are among the skills that are necessary throughout life. These skills need to be peed more often and effectively in books. Other research findings are that a sixth-grade textbook in individual and Community Learning is the textbook that handles the most skills. Fifth and seventh in the field of culture and Heritage Learning. Classroom textbooks are the textbooks that most often handle skills training. People, places and environments, effective citizenship, and global connections learning areas the fifth-grade textbook is the textbook that most often features skills.

Conclusion

Textbooks should not only be approached as a material that transmits information directly, but also consider that teaching skills is an important part of the educational process. The lack of an explanation of what skills to teach in the social studies curriculum is a significant deficiency. For this reason, it may be useful to elaborate on skills in the program or even indicate their distribution to achievements. Each of the twenty-seven skills mentioned may be recommended to be addressed at least once in textbooks.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma veri toplama aracını sosyal bilgiler ders kitapları oluşturmaktadır. Bu nedenle etik kurul raporu gerekmemektedir.